

ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่

๒๕๖

๑. เหวอญจ ปน วตฺวา ปฺน ตทตฺถทีปกเมวิมํ คากฺมาห

สุภาสิตํ อุตฺตมมาหุ สนฺโต

ธมฺมํ ภณฺเน นาทมฺมํ ตํ ทฺตฺติยํ

ปิยํ ภณฺเน นาทปิยํ ตํ ตตฺติยํ

สจฺจํ ภณฺเน นาลิกํ ตํ จตฺตฺถนฺตํ ฯ

ตตฺถ อองเคหีติ การณฺเห อวยเวหิ วา ฯ มุสฺสาวาทา เวรมณีนีอาทีนํ หิ จตฺตฺตริ สุภาสิตวาจาย
 การณานํ สจฺจวจนาทโย จตฺตฺตริ อวยวา ฯ การณตฺถे จ อองคสทฺโท ฯ จตฺตฺตีติ นิสฺสกุทวจนํ
 โหติ อวยวตฺถे กรณวจนํ ฯ สมฺนฺนาคตฺตํ สมฺนฺนาคตฺตา ปวตฺตฺตา ยุตฺตฺตา จ ฯ สุภาสิตาติ
 สุภุจฺ สุภาสิตา ฯ เตนฺสฺสา อตฺถวาทํ ทีเปติ ฯ น ทฺพฺภาสิตาติ น ทฺพฺภุจฺ สุภาสิตา ฯ เตนฺสฺสา
 อนตฺถานวาทํ ฯ อนนฺวชฺชาติ ราคาทิโทสฺวิรหิตา ฯ เตนฺสฺสา การณฺสฺสทฺธี อคตฺติคมนาหิปปตฺติ-
 โทสภวญจ ทีเปติ ฯ อนนฺวชฺชา จาติ อฺปวาทวิมุตฺตา ฯ เตนฺสฺสา สพฺพการสมฺปตฺตี ทีเปติ ฯ
 วิญญฺนฺนฺตํ ปณฺสฺสทฺธานํ ฯ เตนฺ นินฺหาปสฺสํสาสุ พาลา อปฺปมาณาติ ทีเปติ ฯ อิทฺติ อิมฺสฺมึ
 สาสเน ฯ สุภาสิตํเยว ภาสตีติ ปุคฺคลาธิภฺจฺจาย เทสฺนายน จตฺตฺสฺ อณฺญตฺรงฺคณฺทเทสวจนํ ฯ โน
 ทฺพฺภาสิตนฺตํ ตสฺสเวงฺคสฺส ปฏฺิกฺเขปภาสนฺนินฺวารณํ ฯ เตนฺ มุสฺสาวาทาปิ กทาจิ วตฺตทฺพฺพาทิ
 ทิภฺจฺจํ นิสฺสเรติ ฯ โน ทฺพฺภาสิตนฺตํ อิมินา วา มิจฺฉววจฺปฺปทานํ ทีเปติ ฯ สุภาสิตนฺตํ อิมินา
 ปหีนมิจฺฉววจฺเจเน สตา ภาสิตทฺพฺพวจนลกฺขณํ ยถา ปาปสฺส อกรณํ กุสฺลสฺส จฺปสมฺปทํ ฯ
 อองคปริทีปนตฺถํ ปน อภาสิตทฺพฺ ปรุพฺเพ อวตฺวา ภาสิตทฺพฺเมวาท ฯ เอส นโย ธมฺมํเยวาทิ-
 อาทีสุปี ฯ เอตฺถ จ สุภาสิตํเยว ภาสตี โน ทฺพฺภาสิตนฺตํ อิมินา ปิสฺสุณาทีโทสฺรหิตํ สมฺคฺคต-
 การณวจนํ วุตฺตํ ฯ ธมฺมํเยว ภาสตี โน อธมฺนฺนฺตํ อิมินา สมฺพปฺปลาปโทสฺรหิตํ ธมฺมโต
 อนเปตํ มนฺตววจฺจํ วุตฺตํ ฯ อิตฺเรหิ ทฺวีหิ ผรฺุสาลิกรหิตานํ ปิยสจฺจวจฺจนาหํ วุตฺตฺตานํ ฯ อาหุ
 สนฺโตติ ทฺพฺฐาทโย สุภาสิตํ อุตฺตมํ เสฏฺฐนฺตํ กเถสุ วณฺณเยสุ ฯ ทฺตฺติยํ ตตฺติยํ จตฺตฺถนฺตํ อิทํ
 ปรุพฺเพ นินฺทิตฺถุทฺกมํ อฺปาทาย วุตฺตนฺตํ ตพฺพณฺณนา ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา ปฺน ตทตฺถทีปกเมวิมิ คากฺมาท
สุภาลิตํ อุตฺตมมาหุ สนฺโต
ธมฺมํ ภณฺเณ นาทมฺมํ ตํ ทฺตฺติยํ
ปิยํ ภณฺเณ นاپฺปิยํ ตํ ตตฺติยํ
สจฺจํ ภณฺเณ นาลิกํ ตํ จตฺตฺถนฺตํ ฯ

ก็แลพระผู้มีพระภาค ครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว จึงตรัสคาถานี้อันแสดงความนั้น(ซ้ำ)อีกว่า:

"สัตบุรุษกล่าวคำเป็นสุภาสิตว่าสูงสุด, ภิกษุพึงกล่าว
คำเป็นธรรม, ไม่พึงกล่าวคำไม่เป็น ธรรม, นั้นเป็น
ข้อที่ ๒; พึงกล่าวคำเป็นที่รัก, ไม่พึงกล่าวคำไม่เป็นที่รัก
นั้นเป็นข้อที่ ๓; พึงกล่าวคำสัตย์, ไม่พึงกล่าว
คำเหลวไหล, นั้นเป็นข้อที่ ๔" ฯ

[๒๖๕] ตตถ องเคหีติ การณหิ อวยเวหิ วา ฯ มุสาวาทา เวรมณีนอาทีนึ หิ จตตารี
สุภาสิตวาจาย การณานิ สจจวนาทโย จตตารี อวยวา ฯ การณตถे ज องคสทโท ฯ จตुหีติ
นิสुสกุवज्जं โหติ อวยवत्ते कणवज्जं ฯ समनुवाकताति समनुवाकता पवत्ता युत्ता ज ॥
सुभासिताति सुगुसु भासिता ॥ तेनसुसा अतुगावहतं तीपेति ॥ न तुषुभासिताति न तुगुसु भासिता ॥
तेनसुसा अनतुगानावहतं ॥ अनवशुशुति राकातिशेविरहिता ॥ तेनसुसा कारणसुशुति अकति-
कमनातिप्रपत्तिशेविरहिता तीपेति ॥ अनवशुशुशु जाति उपवाहविमुत्ता ॥ तेनसुसा सपुषाकार-
सम्पत्ती

[๒๖๕] อรรถกถาสุภาสิตสูตรนั้นว่า "บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า องเคหิ คือ ด้วยเหตุ
อีกอย่างหนึ่ง ด้วยอวัยวะ ๔ ก็องค์ ๔ มีเจตนาเครื่องเว้นจากมุสาวาทเป็นต้น เป็นเหตุแห่งวาจา
เป็นสุภาษิต, อากา ๔ มีการกล่าวคำสัตย์เป็นต้น เป็นอวัยวะ (แห่งวาจาเป็นสุภาษิต) ๔
ก็ องค คัพพ์ ลงในอรรถว่า เหตุ ๔ บทว่า จตुหิ เป็นบัญญัติวิภัติ, องค คัพพ์ ลงในอรรถว่า
อวัยวะ, บทว่า จตुหิ เป็น ตติยวิภัติ ๔ บทว่า समनुवाकता แปลว่า มาตามพร้อมแล้ว คือ
เป็นไปและประกอบแล้ว ๔ บทว่า सुभासिता แปลว่า กล่าวด้วยดีแล้ว ๔ พระผู้มีพระภาค
ทรงแสดงความจริงว่าวาจาเป็นสุภาษิตนั้นนำประโยชน์มาให้ ด้วยบทว่า सुभासता นั้น ๔ บทว่า न
तुषुभासिता แปลว่าหากกล่าวชั่วไม่ ๔ ทรงแสดงความจริงว่าวาจาทุภาษิตนั้น นำความพินาศมาให้
ด้วยบทว่า न तुषुभासिता นั้น ๔ บทว่า अनवशुशु คือ เว้นจากโทษมีราคาเป็นต้น ๔ ทรงแสดง
ความบริสุทธิ์แห่งเหตุ และความไม่มีโทษในเพราะลู่อำนาจมีการถึงอกติเป็นต้น แห่งวาจานั้น
ด้วยบทว่า अनवशुशु นั้น ๔ บทว่า अनवशुशु ज คือพ้นจากการติเตียน ๔ ทรงแสดงความจริง
ถึงพร้อมด้วยอาการทั้งปวงแห่งวาจานั้น ด้วยบทว่า अनवशुशु ज นั้น ๔

ทีเปติ ฯ วิญญูหนุตติ ปณฺหิตานํ ฯ เตน นินฺหาปสฺสํสาสุ พาลา อปฺปมาณาติ ทีเปติ ฯ อิธาติ
อิมสฺมึ สาสเน ฯ สุภาสิตํเยว ภาสตีติ ปุคฺคลาธิฏฺฐาย เทสนาย จตุสฺส อญฺญตฺรคฺนิทุเทสวจนํ ฯ
โน ทุพฺพภาสิตนฺตติ ตสฺเสวํคสฺส ปฏิกฺขปภาสณนินฺวารณํ ฯ เตน มุสฺสาวาทาทโยปิ กทาจิ วตฺตทพฺพาทิ
ทิกฺขูสิ นิสฺเสติ ฯ โน ทุพฺพภาสิตนฺตติ อิมินา วา มิจฺฉาวาจปฺปทานํ ทีเปติ ฯ สุภาสิตนฺตติ อิมินา
ปหีนมิจฺฉาวาเจเน สตา ภาสิตทพฺพวจนลกฺขณํ ยถา ปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺส จุปฺสมุปทํ ฯ

บทว่า วิญญูณํ แปลว่า บัณฑิตทั้งหลาย ฯ ทรงแสดงว่า 'คนพาลทั้งหลาย ไม่เป็นประมาณ
ในเพราะนินทาและสรรเสริญ' ด้วยบทว่า วิญญูณํ นั้น ฯ บทว่า อิธ แปลว่า ในพระศาสนานี้ ฯ
คำว่า สุภาสิตํเยว ภาสตี นี้ เป็นคำแสดงองค์ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยเทศนาเป็นปุคฺคลา-
ธิฏฺฐาน ฯ คำว่า โน ทุพฺพภาสิตํ นี้ เป็นคำห้ามการกล่าวคัดค้านองค์นั้นเท่านั้น ฯ ทรงค้ำ
ความเห็นว่ 'อกุศลธรรมทั้งหลายแม้มีมุสฺสาวาทเป็นต้น บุคคลควรพูดในกาลบางครั้งว' ด้วย
คำว่า โน ทุพฺพภาสิตํ นั้น ฯ อีกอย่างหนึ่ง ทรงแสดงการละมิจฺฉาวาจา ด้วยคำว่า โน ทุพฺพภาสิตา
นี้ ฯ ทรงแสดงลักษณะแห่งคำ ที่สัตบุรุษผู้มีมิจฺฉาวาจาอันละได้แล้วจะพึงกล่าว ด้วยบทว่า
สุภาสิตํ นี้ เหมือนทรงแสดงการไม่ทำบาปและการยังกุศลให้ถึงพร้อมฉะนั้น ฯ

องค์ปริทัศน์ตฤ ปน อภาสิตพพํ ปุพเพ อวตวา ภาสิตพพเมวาท ฯ เอส นโย ฌมมเยวาทิ-
อาทีสุปี ฯ เอตถ จ สุภาสิตเยว ภาสติ โน พุพภาสิตนติ อิมินา ปิสุณาทิโทสรทิตํ สมุคคต-
การณวณํ วุตตํ ฯ ฌมมเยว ภาสติ โน อฌมมุนติ อิมินา สมุพปลาปิโทสรทิตํ ฌมมโต
อนเปตํ **มนตาวจัน** วุตตํ ฯ อิตเรหิ ทวีหิ ผุสาลิกรทิตานิ ปิยสจจวณานิ วุตตานิ ฯ อาหุ
สนโตติ พุททาโทโย สุภาสิตํ อุตตมํ เสฏฐันติ กเถสุ วณณยีสุ ฯ ทุตियํ ตตियํ จตฺตุนติ อิํ
ปุพเพ นิหทิกฺขุณฺณกมํ อุปาทาย วุตตุนติ **ตพพณฺณนา** ฯ

แต่เพื่อกำหนดแสดงองค์ พระผู้มีพระภาค ไม่ตรัสวาทที่ไม่ควรกล่าวไว้ในก่อน ตรัสเฉพาะ
วาทที่ควรกล่าวไว้เท่านั้น ฯ แม้เนบพทั้งหลายมีบทว่า ฌมมเยว เป็นต้น ก็นัยนี้ ฯ ก็บรรดาคำ
เหล่านั้น คำแสดงเหตุไปตรง ๆ เว้นจากโทษมีวาทส่อเสียดเป็นต้น พระองค์ตรัสด้วยคำว่า
'สุภาสิตํ เยว ภาสติ โน พุพภาสิตํ' นี้ ฯ คำที่บุคคลกล่าวด้วยปัญญา เว้นจากโทษคือการกล่าว
เพื่อแจ้ง ไม่ไปปราศจากธรรม พระองค์ตรัสด้วยคำว่า 'ฌมมเยว ภาสติ โน อฌมม' นี้ ฯ
คำเป็นที่รักและคำสัตย์ เว้นจากวาทหยาบและคำเหลวไหล ตรัสด้วยคำทั้ง ๒ นอกจากนี้ ฯ
สองบทว่า อาหุ สนโต ความว่า สัตบุรุษทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ตรัส คือสรรเสริญคำ
สุภาษิตว่า 'สูงสุด คือประเสริฐสุด' ฯ คำว่า 'ทุตियํ ตตियํ จตฺตุนติ' นี้ ตรัสเทียบลำดับบทที่ทรง
ชี้แจงไว้ในก่อน" ฯ